

Ipak, Eberle je svoju zbirku nazvao *Amores*, ali, kako veli u *Predgovoru* obraćajući se čitaocu, riječ *amor* treba shvatiti u njezinu širem značenju. Zato sam, osvrući se na njegovu zbirku, odmah i zahvatio u srž njegovih lirskih preokupacija, jer se prema citiranim pjesmama i još nekim drugima mogu jasno uočiti konture njegovih lirskih inovacija i preobrazbi. Knjigu je podijelio na tri dijela: I) *Seria*, II) *Serena* i III) *Epigrammata Eniatiiniana*. Da ga predstavim kao inovatora u epigramu, citirat ću kratki epigram *Poeta*:

Lapidi sum similis
Memnonis arcano:
tepefactus radiis
meae lucis cano.

Takav je pjesnik u mnogim pjesmama, u kojima je ritmička silabičnost spontana, reljefnost doživljajna, a sam latinski jezik nenametljivo biran. Pjesme su, kako se osjeća iz teksta, sazrijevale u duši i istom onda probile branu svom silom. Naoko Eberlove pjesme izazivaju dojam lakoće, ali, ako se dublje uđe u njihovo ritmičko osciliranje, uočiti ćemo pjesnika koji umije brusiti i tiskati samo ono što je vrijedno objaviti.

U prvom dijelu zbirke ističu se uz citirane još dvije, te su *Oscillum* i *In monacharum coemeterio*. Obje zvuče osebnim ritmom, otkrivaju lirsku Eberlovu dušu i dokazuju kako suvremeni latinski pjesnik može, ako je zaista pjesnik, da izrazi na latinskom jeziku sve ono što neki pjesnik izražava na nekom drugom jeziku. Uz ovu značajku treba istaći Eberlov ispovjedni ton i njegov smisao za humor. Taj nije uvijek izražen u uvjerljivoj spontanosti. Baladni doživljaji kao i njihova ostvarenja glavna su značajka Eberlove lirske tematike. Preko nje ne bi smio prelaziti, jer sve drugo može postati artificiozno i klasicističko manira. Još moram naglasiti da Eberle u svom lirskom rječniku prelazi antički leksički okvir i upotrebljava riječi koje su stvorene u Srednjem vijeku ili u novije doba. Polet toga rječnika, svježina nadahnuća i reljefnost glavne su značajke ove zbirke. Ona će naći svoje čitaoce.

T. Smerdel, Zagreb.

DVA PRIRUČNIKA ZA KLASIČNE JEZIKE

Obje knjige, o kojima ću ukratko referirati, predstavljaju doista nešto nova za sve one koje zanimaju klasični jezici. Ne samo to, još i više, jer su ujedno uvod u učenje klasičnih jezika, repetitorij i u metodskom pogledu zanimljiv dokaz kako se može na moderan način stvoriti naravno oduševljenje za antiku. Vremenski je prva knjiga Hansa Pöschla: *Die griechische Sprache**) a druga je *Wenera Eisenhuta: Die lateinische Sprache***). Malo ima tako dobro sastavljenih metodskih knjiga a da te iste ne bi bile preopterećene gradivom, koje opet nije svakome pristupačno. Oba pisca, kad su pisali svoju knjigu, na prvom mjestu, vodili su računa o onima koji bi željeli ući u kulturu antičkog kruga, a ti ljubitelji humanizma ipak uvijek žele da ponešto poznaju neki od klasičnih jezika. Jedan i drugi njemački učenjak pristupio je zadatku koji su sami sebi postavili s originalnim nacrtom. Lijepo je što se obje knjige dopunjuju i čine jednu zaokruženu cjelinu. Ako pregledamo njihov sadržaj, odmah ćemo se uvjeriti da je trebalo mnogo truda uložiti da bi se svladao tako veliki materijal koji obuhvataju oba klasična jezika. Neće samo klasični filolozi, osobito oni kojima je prvo zanimanje da druge uvode u učenje grčkog ili latinskoga jezika, imati jak poticaj i pomagalo u svome radu, knjige će dobro doći i lingvistima s drugih jezičnih područja, osobito u njihovu komparativnom radu i nastojanju da im nastava bude jasnija i potpunija.

Pöschel je svoju knjigu podijelio ovako: *Tri tisuće godina grčkog jezika, grčko pismo, izgovor i naglasak, glavno o glasovnim zakonima, obrada oblika pomoću reče-*

*) Hans Pöschel, *Die griechische Sprache*, Heimeran—München, III izdanje 1959. s r. 373.

***) Werner Eisenhaut, *Die lateinische Sprache*, Heimeran—München 1960., str. 352.

nica [str. 53—216], rječnik i njegova upotreba, primjeri iz grčke književnosti: a) proza, b) poezija i daljnji razvoj grčkog jezika do danas. Na kraju knjige dodani su: *Stvarni registar*, *registar riječi* i *posebni registar glagola*. Ovaj posljednji je vrlo važan s obzirom na nepravilne glagole. To što čini Pöschelovu knjigu zanimljivom i vrlo pristupačnom čak samoucima, nalazi se u onom dijelu knjige gdje je obrađena vrlo dobro i s odabranim primjerima rečenica, pa s pomoću nje cijela morfologija. Rečenice je Pöschel povadio iz najboljih autora. Uvijek se bazirao da te iste rečenice budu od velike odgojne i obrazovne vrijednosti za čitaoce njegovih djela. Poznato je da je Göthe pristupio učenju grčkog jezika bez ikakvih sistematskih gramatičkih pravila. Ipak, svatko će opravdano kazati da je to Göthe mogao, ali da običan čovjek uvijek želi da mu se pomogne bilo kakvom jasnom metodskom uputom. To je i vodilo Pöschela, pa je rečenično gradivo komentirao i na taj način uvijek dopunjavao znanje svoga čitaoca. Uzmimo kao primjer kako uvodi čitaoca u *o*-deklinaciju. Najprije citira Demokritovu rečenicu "Ἀνθρώπος μικρὸς κόσμος. Zatim joj daje historijski okvir, upozorava na sličnu misao u njemačkom jeziku, da bi na kraju dao pregled deklinacije s pomoću riječi πόνος. Budući da je ta riječ vrlo laka za izgovor, on je u narednoj analizi povezuje s drugim riječima i povezuje s ostalom grupom riječi. Osobito je dobro što je udružio dekliniranje imenice i pridjeva, ali opet u lijepo izabranom primjeru. U jednu riječ, cijelo je gradivo povezano, čitalac se može potpuno osloniti na knjigu koju ima u ruci, gotovo mu nije potreban nikakav drugi pomagač, a najmanje neka knjiga. Sve je tu na dohvat, riječ i oblikovna promjena, historijsko ili mitološko tumačenje, društveni i kulturni okvir vremena. I tako, kad je čitalac svladao na spomenuti način oblike, obogatio svoje znanje iz područja grčkih realija, Pöschel je prešao na primjere iz grčke literature [str. 219—334]. Da ne bi njegov čitalac postao malodušan, pisac je izabrao ovaj sistem. Započeo je primjere iz književnosti poslovicama i umnim izrekama. I tu je svaka rečenica protumačena s jezične i literarne strane, ali je uvijek izneseno ono što je bitno, sažeto i pregledno. Poslije toga Pöschel je obradio anegdote. Metoda je ista, da bi prešao na teže pisce kao što su Plutarh, Tukidid, Ksenofon i drugi. Na str. 266. donio je i primjer s papirusa. Izbor pisaca nije stereotipan, jer je Pöschel dobro učinio što je na str. 251. naveo kraći odlomak iz Lukijana. Epistolografija, govornišvo kao i primjeri iz prvih početaka starokršćanske književnosti osvijetljeni su na isti način kao i pisci, koje je u početku obradio.

Primjeri, tj. odabrani odlomci iz pjesništva, obuhvaćaju: *ep*, *epigram*, *elegiju*, *lirsku pjesmu* u užem smislu i *dramu*. Zanimljivo je da je Pöschel naveo odlomke iz poetskog stvaralaštva Sapfe, Pindara, Anakreonta i Alkeja, sve ih protumačio i na taj način omogućio da i prosječni poznavalac grčke književnosti osjeti kako u izvorniku zvuče pjesme slavnih pjesnika. Drama je zastupana trolistom grčkih tragika. Od komediografa Pöschel je izabrao jedino Aristofana. Spominjem da je uz originalni tekst Pöschel uvijek donosio, ukoliko je držao da je to zgodno za orijentaciju njegova čitaoca, i najuspeliji prijevod.

Eisenhutova je knjiga gotovo potpuno nalik na Pöschelovu, jer joj se slična s obzirom na metodsku stranu, ali, ako je prelistamo i početno provjeravati primjere koje je Eisenhut uzimao, onda ćemo zaključiti da je svojoj knjizi dodao ono što Pöschel i nije mogao, a to su korisne i uvijek prijeko potrebne analize uz povezivanje s grčkom književnošću. Eisenhut je svojoj knjizi dao podnaslov *Tečaj za ljubitelje latinskog jezika*. To je skroman naziv, jer i njegova kao i Pöschelova zaslužuju u naučnom pogledu svako priznanje. Eisenhut je osobito zorno prikazao svojim eventualnim čitaocima latinsku sintaksu, a svoje je odabrane odlomke iz latinske književnosti ilustrirao iscrpnim komentarima, te njegova knjiga ne sili čitaoca da traži pomoć po drugim udžbenicima. Dio knjige koji obrađuje rimsku književnost [str. 161—308] vrlo je ukusno razrađen, dok su veze, kad god je to trebalo, s drugim književnostima slabije zastupane.

Odlika je obiju knjiga što su tiskane bez pogrešaka, na dobrom papiru i zornom grafičkom opremom unutar samoga teksta. Ovakve kakve su svojim kvalitetama govore u prilog da neki učenjak sastavi slično djelo s područja bizantologije, srednjevjekovnog i novovjekovnog latinizeta. U našem vremenu, kad čitalac mora svoje vrijeme vrlo štedljivo rasporediti, takve bi knjige bile od velike koristi.

T. Smerdel, Zagreb.